

Chambers hipotézisének érvényessége magyar adatközlők esetén

Misits Éva

Jelenlegi kutatásomban J. K. Chambers ingázókról alkotott hipotézisének érvényességét vizsgáltam magyar adatközlők esetén. Chambers (2003) a nemek közötti nyelvhasználati különbségek kapcsán ugyanis a következő hipotézist állította fel:

Azokban a társadalmakban, amelyekben a nemi szerepek élesen elkülönülnek oly módon, hogy az egyik nemhez tartozók társadalmi kapcsolatai és földrajzi mozgásteret nagyobb(ak), a kevésbé korlátozott nem beszédében nagyobb arányban fordulnak elő a velük érintkező társadalmi csoportok változatai. (Kontra 2003: 191; eredeti: Chambers 2003: 140).

A hipotézis nem-semleges, vagyis amennyiben mindkét nem azonos vagy aránylag azonos földrajzi mobilitással rendelkezik, a nyelvhasználatukban elvileg nem fedezhető fel statisztikailag szignifikáns különbség. Azonban az MNSZV keretében gyűjtött adatok (Kontra 2003) részben nem igazolják Chambers hipotézisét, ugyanis az ingázók nyelvhasználatában statisztikailag szignifikáns különbség fedezhető fel a nemek között.

Kutatásom ennek a különbségnek egy lehetséges okát vizsgálta: feltételezésem az volt, hogy a különbség többek között azért jelentkezik ilyen élesen, mert az ingázók között is jelentős különbségek lehetnek aszerint, hogy ki honnan, hova és miért ingázik. Szintén fontos tényezőnek tekintettem a *marché linguistique* (Bourdieu és Boltanski 1975) hatását, vagyis azt, hogy a nyelvhasználatot a nyelvhasználat piaci értéke is befolyásolja.

A kérdés tehát az, hogy akkor is fennmarad-e az ingázók között a nemek közötti nyelvhasználati különbség, ha az ingázók aránylag hasonló korúak, és hasonló céllal ingáznak ugyanarra a településre? Amennyiben nem mutatkozik jelentős különbség, úgy Chambers hipotézise igazolást nyer; ha azonban mégis jelentős lenne a különbség, úgy a diszkrépancia egyik lehetséges okát, ami szintén eredménynek tekinthető és további vizsgálatokra ad lehetőséget.

A kutatást a Szegedi Tudományegyetem bölcsészettudományi és természettudományi karán végeztem; azért esett választásom e két egyetemi karra, mert elvileg lehetséges lenne a *marché linguistique* hatását is vizsgálni a hallgatók teljesítményében. Karonként 30 (15 nő és 15 férfi), azaz összesen 60 adatközlőt vizsgáltam. A konzisztencia érdekében adatközlőim a 18-24 éves nem szegedi egyetemisták közül kerültek ki.

Kérdőívem az MNSZV mintájára 15 grammatikalitási ítéletet tartalmazott. A fentiek figyelembevételével az adatközlőktől a következő adatokat kértem: neme, kora, egyetemi kara, ingázik / nem ingázik, ha ingázik: melyik településről ingázik. Az adatközlőknek ezután egyenként megmutattam a kártyákra nyomtatott mondatokat, és megkértem őket, ítéljék meg, helyes vagy helytelen-e az adott mondat. Válaszaikat adatlapon rögzítettem, és később Excel táblázatokban feldolgoztam.

A kapott eredmény alátámasztja Chambers hipotézisét, feltételezésem tehát helyes volt: hasonló feltételek között ingázóknál nem mutatható ki statisztikailag szignifikáns különbség a nemek nyelvhasználatában. A *marché linguistique* hatása viszont feltételezésemmel ellentétben egészen minimális, azaz a karok nyelvhasználatában nincs jelentős eltérés.

Hivatkozások:

- Bourdieu, Pierre és Luc Boltanski. 1975. Le fétichisme de la langue. Actes de la Recherche en Sciences Sociales, 4: 2—32.
- Chambers, J. K. 2003. Sociolinguistic theory: Linguistic variation and its social significance. Oxford: Blackwell Publishing, 140.
- Kontra, Miklós (szerk.) 2003. Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon. Budapest: Osiris Kiadó, 191.